

Kıymetli kağıtların diğer bir türü de borç senetleridir. Borç senedi belli bir dönemde, belli bir kişi tarafından belli bir miktar ödeme yapılacağına belgesidir. Ödeme zamanı gelince kime ödeme yapılacağı da belgede yazabilir, ancak bu ikincildir, borç senedinin başkasının üzerine ciro edilmesi mümkündür. Bu konudaki muhalet şerhi akılda tutularak, ödemenin borç senedi kimdeyse ona yapıldığı düşünülebilir. Borç ilişkisi iki ayrı dönemde ters yönlerde iki akış olarak, basit, türdeş ve tarafların eşit olduğu bir ilişki olarak görülebilir.

Borç ilişkisinde borçlanma dönemi ve tahsilat dönemi olmak üzere iki dönem vardır. Borç döneminde alacaklıdan borçluya doğru bir akım vardır, tahsilat döneminde ters yönde, ancak faiz adı verilen fazlasıyla bir akım söz konusudur. Hisse senedindeki üst üste katmanlaşma burada görülmez, her kurulan firmayla yeni kağıtlar ortaya çıkmak durumundayken, borç senedinde kağıt el değiştirir.

Sermayedar borç ilişkisinde bulunmaz

Sermayedar sermaye süreçlerinde ne alacaklı ne de borçlu durumda olabilir. Borçlu olması durumunda bir nevi aile arasında monopol oyunu gibi birşey söz konusudur. Alacaklı olmasıysa kendisini açık hedef durumuna getirecektir; sermayeyi batırabileceği gibi canından da olabilir. Alacaklı olduğu durumlar, sermayenin işleyişi için gerekli cari genel ahlaka mugayir birşeyler yaparken kullanacağı araç ve çalışmanın finansmanı için olabilir. Bu durumunsa sermayenin işleyişi bakımından görünmez olması gerekirken, sermayedarın yatırımına değil, tüketim harcamasına yorulabilir.

Borç ilişkisi türdeş, simetrik, eşitlikçi değildir.

Borç ilişkisinin üreticiler ve çalışanlar arasında olması beklenebilir. Ancak borç ilişkileri hep aynı biçimde zuhur eden tek tür ilişkiler değildirler. Alacaklı üreticiyse borç vererek «kredi açmış» olur ve borçluysa «kredi almış»; halbuki, alacaklı çalışansa borç vererek «mevduat açmış» olur, borçluysa «mevduat toplamış». Kredi açan ve mevduat toplayan firmalar olarak banka ve benzeri üreticiler kredi alan ve mevduat açan çalışanlardan farklı olarak borç ilişkisinin bir üretim olarak görülmesini sağlayacak ahlaki diri tutup, sürekli yenilemeyi bir görev edinmek durumundadır; halbuki çalışan bu ahlaki verili olarak almak durumundadır.

Borç ilişkisi türdeş değildir ve asimetriktir. Ancak borç alıp vermenin bir üretim olarak görülmesini sağlayacak ahlaklarda borç ilişkisi hep türdeş ve simetrik olarak sunulur. Eğer tüketici, borç alıp bunu borç olarak verirse, yani kredi alıp bununla mevduat açarsa ekseriyetle, olağandışı durumlar söz konusu değilse zarar eder; buna karşılık, eğer üretici, borç alıp bunu borç olarak verirse, yani mevduat toplayıp bununla kredi açarsa kâr eder.

Türkali Mah., Beşiktaş, Kasım 2004